

Is de dominantietheorie achterhaald?

De dominantietheorie die door heel veel eigenaars, trainers, instructeurs en zelfs dierengedragstherapeuten gehanteerd wordt om probleemgedrag te verklaren en op te lossen, is eigenlijk achterhaald.

Het is een model dat voor het eerst onderzocht werd in 1922. De onderzoekers Schjelderupp-Ebbe stelden vast dat tussen vreemde kippen die werden samengebracht, zeer heftige gevechten ontstonden. De heftigheid en de veelvuldigheid van deze gevechten nemen echter spoedig weer af en resulteren in een sociale ordening. Eén dier, het zogenaamde **a-dier**, mag dan alle andere dieren pikken, het **b-dier** is ondergeschikt aan de alfa, maar mag de rest van de dieren wegpikken. Onderaan de sociale ladder is er de laagst geplaatste. Die moet wijken voor alle andere dieren. Schjelderupp-Ebbe noemde dit de 'pikorde'. Die werd later ook wel 'rangorde' of 'dominantiehiërarchie' genoemd.

Lager geplaatste dieren accepteren hun situatie en vertonen onderdanigheidsgedrag. Op die manier zorgen zij ervoor dat conflict-situaties niet meer tot gevechten leiden. De resultaten van dit onderzoek stimuleerden andere onderzoekers om ook bij andere diersoorten, en in de eerste plaats bij primaten (mensapen) op zoek te gaan naar het bestaan van dominantiehiërarchieën. Later hebben onderzoekers gezocht naar dominantierangordes bij andere, in het wild en in gevangenschap levende diersoorten.

Van de kippen naar de wolven

Onderzoeken naar wolvengedrag hebben toen aan het licht gebracht dat bij wolven een rangorde bestaat. Superieure wolven kunnen een voorrangpositie innemen bij het verwerven van voer, een slaapplek, con-

'Beste mijnheer Grosemans

Ik heb een riesenschnauzer. Deze hond is nu bijna 2 jaar oud. Ik heb hem nog maar een paar weken in mijn bezit. Ik heb deze hond aangekocht bij de kweker, waar hij samenleefde met een 6-tal andere rasgenoten. De hond heeft reeds een paar keer gegromd naar mij, eigenlijk alleen als hij iets in zijn bezit heeft. Dit kan zijn als ik hem een kluif geef, of een nieuw speelgoedje. Maar het komt ook voor als hij zelf iets meegebracht heeft uit de tuin, of tijdens de wandeling iets heeft opgeraapt. Hij laat dat dan niet meer afnemen.

De mensen aan wie ik over mijn probleem verteld heb, zeggen dat ik een dominantieconflict heb. Ik ben volgens hen niet genoeg baas. De hond domineert mij en dat mag ik niet laten gebeuren, zeggen ze. Omdat straffen niet helpt (dan gromt hij nog meer) hebben ze mij gezegd dat ik hem niet meer op bed mag laten slapen, niet meer bij mij in de zetel mag laten enzovoort. De hond mag niet meer als eerste door de deur gaan, en ik mag er geen trekspelletjes meer meedoen. Volgens mij ligt daar echter niet het probleem want de hond is verder heel lief. Ik had graag geweten wat uw mening was.'

Mevr. ouw Donckers uit Brasschaat

tacten, een geslachtspartner enz. Andere onderzoekers waren er door hun onderzoeken van overtuigd dat honden historisch gezien afstamden van wolven. Er werden zelfs gissingen gedaan hoe de eerste honden niets anders dan wolvenjongen geweest zouden zijn, die uit het nest gestolen werden, of die door mensen geadopteerd werden nadat de ouderwolven overleden waren. Deze afstamings-theorie werd nog meer gevoed omdat bij honden onderling ook rollenpatronen vastgesteld werden die het bestaan van een dominantierangorde bevestigen. Onderzoekers specialiseerden zich in wolvengedrag door wolven langdurig te observeren, zowel in het wild als in gevangenschap. Sommigen probeerden zelfs een wolf in huis te halen, kruisten honden met wolven, of gingen zelf bij wolven wonen.

Deze 'specialisten' in wolvengedrag, overtuigd van hun gelijk, hebben hun invloed ge-

had op hoe met honden moest worden omgegaan.

Wil een bijtende hond de baas zijn?

Jarenlang is de dominantierangorde de basis geweest van opvoedingsprogramma's voor honden. Hondeneigenaars leerden hoe ze zich als baas moesten gedragen. De eigenaar moet baas zijn. Hij/zij moet de alfa zijn, en moet zich als een alfa-hond gedragen. Tot een tiental jaren geleden werd deze theorie ook gebruikt om hardhandige trainingsmethodes, waarbij gebruik gemaakt werd van straf en fysiek ingrijpen, te verantwoorden. Mensen moesten het wolvenmodel volgen. Zij moesten ervoor zorgen dat honden de regels die onderling bij wolven gelden, ook respecteren. De eerste dierengedragstherapeuten, die niet

noodzakelijk wolvenkenners waren, maar die zich bezighielden met het gedrag van huishonden, hebben in eerste instantie ontdekt dat het dominantiemodel ook op een andere, zachtaardigere manier gevolgd kon worden. Door het opeisen van privileges zoals het voorrecht om als eerste te eten, het voorrecht om de hoogste slaapplek te hebben, het voorrecht van doorgang enz. is het mogelijk om een opvoedings- en communicatiemethode te gebruiken die niet berust op hardhandig ingrijpen en toch 'natuurlijk' is. Wat onderzoekers ook ontdekten, is dat een van de gevolgen van rangorde in een groep is, dat er minder agressie voorkomt. De lagere in rang vertonen onderdanigheid en staken hun dreigementen en agressieve uitvalen tegen een ranghogere. In heel wat boeken en artikels over hondengedrag kom je nog steeds opvoedingsmethodes tegen die gebaseerd zijn op deze bevindingen en die dit agressie remmende effect proberen te benutten. Als er dus agressie vertoond wordt door de hond, als hij gromt of bijt, dan wordt vlug de oude en alom bekende dominantietheorie bovengehaald. Er wordt dan steevast beweerd dat het baas-zijn van de eigenaar moet verbeteren. Het lijkt wel of het bij mensen ingebakken is. Heel wat mensen zijn nog steeds van mening dat een hond die bijt, baas wil zijn. En dat is helemaal niet zo!

Hond is geen tamme wolf

Intussen hebben dierengedragstherapeuten echter niet stilgezeten en zijn ze therapie-methodes en hun slaagkansen steeds blijven in vraag stellen. Ze hebben gevonden dat, zeker in situaties waarin een hond bijt of agressief gedrag vertoont, de dominantietheorie **geen** oplossing biedt.

Honden mogen dan misschien wel onderling een omgangssysteem hebben dat gebaseerd is op rangorde, maar in hun omgang met mensen verloopt dat niet altijd op die manier. Intussen hebben onderzoeken trouwens duidelijk gemaakt dat onze honden geen in huis gehaalde wolven zijn. Volgens Raymond en Lorna Coppinger is het duidelijk dat honden een aparte diersoort zijn, die zich geleidelijk minder schuw zijn gaan gedragen, zich meer in de buurt van mensen zijn gaan ophouden, en daar een leven zijn gaan leiden als paria of opruimer van menselijk afval. De Coppingers hebben aange-toond wat dierengedragstherapeuten allang wisten, namelijk dat de sociale interactie tussen honden door veel geraffineerdere en subtielere systemen wordt beïnvloed. Bij wild levende pariahonden hebben zij een losse sociale structuur vastgesteld. Wilde honden die leven van menselijk afval hebben geen strak roedelgedrag nodig om te over-

leven. Wolven die in groep moeten jagen op wild hebben daarentegen wel strikte wetten en overeenkomsten nodig om te overleven. Zij kunnen zich niet permitteren dat een van hen zijn eigen ding doet. Studies hebben duidelijk gemaakt dat het gedrag van de echte wilde voorouders van onze huishonden, de wilde pariahonden, eerder gestuurd wordt door de aanwezigheid van voedsel en mensen, dan door een rangorde.

De 'moderne' dierengedragstherapie maakt bijgevolg nog weinig gebruik van het dominantiemodel, en bekijkt honden niet meer als 'tamme wolven'. Zij maakt daarentegen meer en meer gebruik van toegepaste leerprincipes. Door gedrag bijvoorbeeld te bekijken als iets wat gestuurd wordt door het uiteindelijke resultaat, kan het gedrag veranderd worden. En dit zonder dat het tot een confrontatie met de hond leidt. Conditioneringstheorieën die van toepassing zijn op alle diersoorten maken duidelijk dat een gedrag dat beloond wordt, zal toenemen, en dat een gedrag dat niet tot het gewenste resultaat leidt, zal verminderen.

Beloond gedrag neemt toe

Volgens de laatste nieuwe inzichten in hondengedrag zou ik in de plaats van **mevrouw Donckers** dus niet naar het 'waarom' zoeken en zou ik niets veranderen aan de omgang met de hond. Maar ik zou wel zoeken naar wat die hond als een beloning beschouwt voor het gedrag dat hij vertoont. Want als de hond zich beloond voelt, zal hij het gedrag nog meer vertonen. Is die riesschnauzer ongerust, of is hij bang dat je zijn bezit gaat afnemen? Dan heeft zijn agressieve gedrag tot het gewenste gedrag geleid: je deinst terug. De hond voelt zich in dat geval beloond en zal bijgevolg hetzelfde agressieve gedrag later opnieuw vertonen. Mevrouw Donckers kan het gedrag ook veranderen door gebruik te maken van beloningen. Hoe ga je daarbij te werk? Ga bij de hond in de buurt staan. Doe dit op zo'n manier dat hij **geen** dreigggedrag vertoont, en gooi snoepjes naar hem. Laat hem onder-vinden dat als hij **niet** gromt, dit tot een beloning leidt. Je kan dit gedrag perfect aanpassen zonder ook maar aan het begrip dominantie of baas-zijn te denken, en zeker zonder met je hond in de clinch te gaan. Gedragsproblemen kan je ook oplossen zonder hardhandig ingrijpen, zonder straf, en zonder dat je zelf alfa- of baasgedrag moet vertonen.

NIETS VOOR NIETS GEVEN

Dit komt erop neer dat je de dingen die je hond graag heeft, zoveel mogelijk in jouw bezit of onder jouw controle hebt. Je laat je hond ondervinden dat alle dingen die hij graag heeft, verdiend moeten worden. In eerste instantie moet je dus uitzoeken wat je hond graag heeft. Is het voedsel, spelen met een andere hond, achter een bal aan rennen, gaan wandelen, zich kunnen ontlasten, buitengaan, een streling, een knuffel, samen in bed slapen...? Door je hond deze dingen niet meer zomaar ter beschikking te stellen, maar hem duidelijk te maken dat hij deze dingen kan verdienen, bekom je een aantal positieve veranderingen in zijn houding tegenover jou.

• Hij wordt afhankelijker

Als je alle goede dingen die hij graag heeft, bezit, dan zal hij automatisch meer op jou gefocust zijn. Je wordt plots veel belangrijker. Je zou het kunnen vergelijken met iemand die de enige in het gezelschap is die de sleutels van de auto heeft, of die de toegangscode tot de kluis met geld kent. Hij vindt jou de meest belangrijke persoon op deze wereld.

• Hij associeert je met aangename dingen

Omdat jij degene bent die zijn geliefkoosde speeltjes heeft, zijn favoriete spelletjes speelt, de snoepjes hebt die hij het lekkerste vindt enz. kan je nog moeilijk iets verkeerd doen. Jij bent de suikeroom/suikertante die door de hond op handen gedragen wordt.

• Hij wil je een plezier doen

Omdat hij ondervonden heeft dat gehoorzaam zijn en jouw bevelen opvolgen hem steeds iets plezants oplevert, is de hond geneigd je te gehoorzamen en kijkt hij ernaar uit om met jou te trainen. Hoe meer je erin slaagt dat de hond zichzelf niet kan belonen, des te meer je ervoor zorgt dat hij jou gewillig, zonder herhaling, gehoorzaamt.

• Hij amuseert zich meer en heeft een beter leven

Hoe meer je hond met jou bezig kan zijn, des te meer amuseert hij zich. Honden zijn dieren die van nature gezelschap nodig hebben. Als huishond heeft hij vaak te weinig sociaal contact, maar doordat hij meer met jou bezig is, voelt hij zich minder alleen.